

werkelijke democratie voor hun mensen bestaat en wanneer ze terugkeren, zullen zij het uitzichtloze bestaan van tweederangs burgers weer opnemen, zelfs al zijn ze behangen met onderscheidingen'.

Inderdaad een wrede ironie. Ook beseft King, dat het onmogelijk is te spreken over gewelddadigheid en geweldloosheid zonder daarbij het vreselijke geweld in Vietnam te betrekken. Zijn werk als leider van de beweging voor burgerrechten kan niet worden losgezien van wat hij als 'wereldburger' als zijn plicht beschouwde. Er was in 1964 een verplichting, een verantwoordelijkheid op hem komen te rusten:

'Ik kan niet vergeten dat de Nobelprijs ook een opdracht inhield - een opdracht om harder te werken voor de broederschap van de mensheid dan ik ooit had gedaan'. Maar hij wist van een andere opdracht, van zijn verplichting aan de boodschap van Jezus Christus, die hem opdroeg te 'spreken voor de zwakken, de stemlozen, voor de slachtoffers van onze naties voor degenen die ze haar vijanden noemt, want geen document, door mensenheden vervaardigd, kan deze mensen in mindere mate onze broeders doen zijn'.

Afstand

Om deze redenen deed King afstand van zijn (laatste restje) populariteit onder de vele vaderlandslievende, loyale Amerikanen; van zijn (laatste restje) steun uit de 'hoge kringen' vanaf de grote directiekamers van de grote concerns tot aan het Witte Huis en aanvaardde hij zijn verantwoordelijkheid als 'wereldburger'. Dus hield hij een toespraak op de VN-plaza tot de vredesbeweging en richtte hij in een preek in de New Yorkse Riverside Kerk een vernietigende aanval op de Amerikaanse politiek in Vietnam.

'Op die koude dag in een koude lente', zo herinnerde Halberstam zich, 'keerde Martin Luther King jr. zich scherp af van zijn eigen verleden'.

In zijn toespraak in de Riverside Kerk sprak King zich uit tegen 'deze dwaasheid', haalde hij woedend uit tegen de Amerikaanse 'bevrijders' en verkoos hij te spreken als een 'kind van God en een broeder van de lijdende armen in Vietnam'.

Hij wist dat de oorlog niet alleen een (slechte) politieke zaak, of zelf 'real Politik' was, of eenvoudigweg slechte oorlogsstrategie (want de machtige VS was aan het verliezen) nee, voor hem was 'Vietnam' slechts een symptoom van een veel dieperliggende ziekte in de Amerikaanse geest'.

Woede

Zijn toespraak in de Riverside Kerk schokte het land. Het was de meest scherpe verwerping van de Amerikaanse inmenging in Vietnam die ooit door zo'n prominente Amerikaan was uitgesproken. President Johnson werd 'rood van woede' en vanaf dat moment was King persona non grata in het Witte Huis

en werd hij als communist beschouwd. Dit alles wordt ons verteld door Carl Rowan, dat bolwerk van de zwarte middenklasse, die concludeerde: *'Martin Luther King heeft veel vrienden van de negers van zich vervreemd en de vijanden van de negers in beide partijen gewapend door de indruk te vestigen dat de neger déloyaal is'.*

King begon al in 1965 te spreken over de buitenlandse politiek, toen hij de VS-afgevaardigde bij de Verenigde Naties aanspoorde invloed aan te wenden om communistisch China een zetel in de VN te bezorgen(!) Hij vroeg om een stopzetting van de luchtaanvallen op Noord-Vietnam en beval onderhandelingen aan met de Vietcong.

Dit is zeer opvallend. Het betekende dat King zijn toekomst en zelfs zijn leven op het spel zette lang voor dat de 'Berrigans en Ellsberg' het deden, door dingen te zeggen die de wereld pas later zou ontdekken. Het gaat hier niet alleen om het feit dat King sprak zoals hij deed, maar dat hij dat moment in de geschiedenis koos om te spreken; toen de meerderheid in Amerika en de rest van de wereld zeker, geen enkele moeite had met wat gebeurde in het imperialistisch avontuur, waarin de VS zich had begeven. Het gaat erom, dat King het gezonde politieke inzicht had, dat de meesten (Kissinger en Nixon inclusief) toen niet hadden.

Het ziet er naar uit dat we onze beoordeling van Kings sociale ethiek zullen moeten herzien. Wanneer we bij elkaar optellen wat we nu weten, is het meer dan duidelijk, dat King zonder enige twijfel een radicaler en effectiever maatschappij-criticus werd. Hij kwam hiermee, de kwestie van rassenscheiding uitgezonderd, dichter te staan bij Malcolm X, zoals deze laatste dichter bij King kwam te staan. Het is een feit dat deze King een heel ander iemand was dan de King uit de dagen van Montgomery, die toen nog bondgenoten vond in mannen als Whitney en Roy Wilkins.

Vervreemd

We hebben gezegd dat we zouden terugkomen op King uitspraak: *'De negeropstand gaat om meer dan het zoeken naar de de-segregatie en gelijkheid'.* Deze woorden lijken een nieuwe betekenis te krijgen, wanneer ze worden gelezen in de context van wat we hierboven hebben gezien. Kings houding inzake Vietnam heeft hem stellig vervreemd van de blanke establishment en het is de vraag of de zwarte establishment er tegenover hem vriendelijker door was komen te staan. We zouden dat niet willen suggereren. David Halberstam vertelt ons nog een interessante zaak. Hij haalt King aan: *'Ik heb jaren gewerkt met het idee de bestaande instellingen van de samenleving te veranderen - een beetje verandering hier, een beetje verandering daar - nu zie ik het heel anders, ik meen dat er een herstructurering van de hele samenleving noodzakelijk is, een revolutie in waarden.'*

Dit zou betekenen, zo herinnert Halberstam

zich, dat bepaalde industrieën mogelijk genationaliseerd zouden moeten worden, een gegarandeerd jaarinkomen ingesteld, buitenlandse investeringen grondig herzien. We moeten aan dit alles toevoegen dat Kings kijk op de blanken geheel is veranderd. Na Chicago kon hij niet langer geloven dat hij 'het geweten van blank Amerika raakte'. *'De meeste Amerikanen',* zei hij *'zijn onbewust racisten'.* Hoewel hij *'verschrikkelijk Amerikaans'* (Halberstam) en westers was ondanks zijn vervreemding, had King een nieuwe visie op de zwarte strijd. Hij zou nooit onder een communistische regiem hebben willen leven maar hij zocht naar een sociale democratie. Hij had nieuwe perspectieven.

De belangrijkste scheiding in de wereld, zo

King in Stockholm '64 ... steeds meer bewust van Nobelprijs ...

was hij gaan geloven, loopt niet tussen de communisten en de kapitalisten, maar tussen de rijke en de armen d.w.z. blanken en zwarten. Zijn standpunt over geweld in Vietnam en Angola was totaal anders. Hoewel hij over de Vietnamese oorlog niet in het bijzonder dacht als over een rassenoorlog ontsnapte hem de zin: *'Het doden van kleine bruine kinderen in Vietnam'.* Wanneer we Halberstam mogen geloven (waarom zouden we niet?) zouden veel van onze opinies over King moeten worden veranderd. Neem bijvoorbeeld het geweld in Angola en in Vietnam. Op dit kritieke punt is er een aarzeling in Kings denken die wij nooit eerder zijn tegengekomen. Het lijkt erop dat, hoewel geweldloosheid een 'levenswijze' van King was, het als strategie voor verandering alleen maar werken in omstandigheden waarbij de tegenstanders met bruto geweld zouden terugslaan maar wanneer er tegelijkertijd anderen wa-